

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME  
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “МИХАЙЛЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ”  
(CASE OF MIKHAYLENKO v. UKRAINE)

*(Заява № 18389/03)*

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 травня 2008 року

**ОСТАТОЧНЕ**

**15.08.2008**

*Це рішення стане остаточним відповідно до умов, зазначених у пункті  
2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним  
виправленням.*

**У справі «Михайленко проти України»**

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,  
п. Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),  
п. Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych),  
пані Рената Ягер (Renate Jaeger),  
п. Марк Віллігер (Mark Villiger),  
пані Ізабелль Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),  
пані Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),  
*судді*,

та пані Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,  
після обговорення за зачиненими дверима 22 квітня 2008 року,  
постановляє таке рішення, що було прийнято того дня:

**ПРОЦЕДУРА**

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 18389/03), поданою до Суду 25 березня 2003 року громадянином України п. Володимиром Антоновичем Михайленком (далі — заявник) від повідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Ю. Зайцевим.

3. 9 травня 2006 року Суд визнав заяву частково неприйнятною та вирішив направити Уряду скаргу щодо тривалості провадження. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті цієї скарги та її прийнятності одночасно.

**ЩОДО ФАКТІВ****ОБСТАВИНИ СПРАВИ****А. Передісторія справи**

4. Заявник народився у 1927 році, на даний час проживає у місті Сімферополі.

5. 22 травня 1992 року заявник був прийнятий на роботу приватним підприємством (далі — Підприємство). На той момент жодного документа, який би визначав умови працевлаштування заявника, оформлено не було.

6. 1 липня 1992 року був підписаний контракт між заявником, з одного боку, та паном І., єдиним власником Підприємства, і паном Г., який згідно з контрактом діяв як директор Підприємства, з іншого боку. Згідно з цим контрактом заявник мав право на 30 % прибутку Підприємства, які могли бути інвестовані у розвиток Підприємства. Цим контрактом заявник визначався співзасновником Підприємства. Пізніше Підприємство було реорганізоване, три особи, а саме згадані вище пан Г. Та пан І., а також пані Г. — в установчих документах вказувались як його співзасновники.

7. У січні 1997 року заявник звільнився. Згідно із контрактом, який 1 серпня 1997 року був укладений між заявником та паном Г., Підприємство мало виплатити заявнику еквівалент 7930 доларів США, ця сума мала виплачуватись щомісячно частинами протягом чотирьох років як частка прибутку, яка належала заявнику згідно із контрактом, укладеним у липні 1992 року.

## **В. Цивільне провадження**

8. У 1998 році заявник звернувся до Київського районного суду міста Сімферополя (далі — районний суд), у зв'язку з тим, що у грудні 1997 року Підприємство припинило щомісячні виплати за контрактом, укладеним у серпні 1997 року. Заявник стверджував, що провадження у його справі розпочалось 14 березня 1998 року. За інформацією Уряду воно розпочалось 28 квітня 1998 року. Згідно з текстом рішення районного суду від 18 травня 2000 року, яке є єдиним документом із матеріалів справи, де згадується дата початку провадження, провадження було розпочате 21 квітня 1998 року.

9. 3 серпня 1998 року по вересень 1999 року судом було призначено десять судових засідань, два з яких були відкладені у зв'язку із відсутністю представника заявника, одне судове засідання було відкладене у зв'язку із відсутністю сторін, і ще одне — у зв'язку із зайнятістю судді в іншій справі.

10. 16 вересня 1999 року рішенням районного суду заявнику було відмовлено у задоволенні позовних вимог, оскільки судом було встановлено, що контракти, укладені у липні 1992 року та серпні 1997 року, не мали юридичної сили. Зокрема, суд зазначив, що трудове законодавство, чинне на той час, розрізняло трудовий договір, який міг укладатись в усній формі, та трудовий контракт, який має юридичну силу у разі якщо він відповідає низці вимог, закріплених у законодавстві. Районний суд встановив, що заявника було прийнято на роботу на підставі усного трудового договору, оскільки у контракті, укладеному у липні 1991 року, бракувало певних обов'язкових положень та цей

контракт був укладений без врахування обов'язкових умов, визначених законодавством. Більш того, у контракті неправдиво визначалось, що заявник є співзасновником Підприємства та що пан Г. є його директором. Районний суд також встановив, що визнання контракту, укладеного у липні 1992 року, таким, що не має юридичної сили, призвело до визнання недійсним контракту, укладеного у серпні 1997 року, який посилався на попередній контракт, і більш того, пан Г. повинен був погодити укладання контракту з іншими співзасновниками Підприємства.

11. 6 грудня 1999 року Верховний Суд Автономної Республіки Крим<sup>1</sup> (далі — ВС АРК) розглянув апеляційну скаргу заявника, скасував рішення від 16 вересня 1999 року та направив справу на розгляд іншому судді районного суду. В обґрунтуванні своєї ухвали ВС АРК зазначив, що суд першої інстанції не здійснив всебічний розгляд фактів та не здійснив їх належну оцінку. Зокрема, суд першої інстанції не виявив природу правовідносин, які виникли між сторонами, та не визначив, які правові норми застосовувались.

12. У березні 2000 року заявник доповнив свої позовні вимоги, вимагаючи від відповідача сплатити штрафні санкції та інші додаткові виплати за контрактами, укладеними у липні 1992 року та серпні 1997 року. Він також вимагав відшкодування моральної шкоди, спричиненої затримкою виплат, посилаючись на те, що він бідний пенсіонер похилого віку, страждає на втрату слуху та інші захворювання і не має коштів придбати слуховий апарат та інші необхідні медикаменти.

13. 3 квітня по травень 2000 року районний суд призначив три судові засідання.

14. 18 травня 2000 року районний суд відмовив заявнику у задоволенні позовних вимог, здебільшого посилаючись на ті самі підстави, що і в попередньому рішенні. Зокрема, суд зазначив, що заявника було прийнято на роботу на підставі усного трудового договору, в контракті, укладеному у липні 1992 року, не були зазначені суттєві умови договору та заявник неправдиво визначався в ньому як співзасновник Підприємства. Більш того, цей контракт був підписаний паном Г. *ultra vires* (за відсутності повноважень). Також суд встановив, що визнання контракту, укладеного у липні 1992 року, таким, що не має юридичної сили, тягне за собою недійсність контракту, укладеного у серпні 1997 року.

15. 14 червня 2000 року ВС АРК розглянув апеляційну скаргу заявника, скасував рішення від 18 травня 2000 року та направив справу на розгляд іншому судді районного суду. Суд обґрунтував таке рішення тим, що районний суд не виконав його попередні вказівки, та

---

<sup>1</sup> Після судової реформи 2001 року цей суд став апеляційним судом Автономної Республіки Крим.

зазначив, що новому судді необхідно більш повно виконувати ці вказівки.

16. 4 серпня 2000 року суддя, яка постановила рішення від 18 травня 2000 року, звернулась до Голови ВС АРК із заявою про винесення протесту на ухвалу від 14 червня 2000 року, стверджуючи, що її рішення було достатньо обґрунтоване. 8 вересня 2000 року у задоволенні цього звернення було відмовлено.

17. 3 листопада 2000 року по листопад 2001 року районним судом було призначено десять судових засідань, два з яких були відкладені у зв'язку із зайнятістю судді в іншій справі, два — у зв'язку із відсутністю відповідача та одне — у зв'язку із наданням можливості дійти згоди щодо укладення мирової угоди у справі.

18. 5 листопада 2001 року районний суд відмовив заявнику у задоволенні позовних вимог, здебільшого посиляючись на ті самі підстави, що і в попередніх рішеннях. На додаток до попередніх підстав визнання недійним контракту, укладеного у серпні 1997 року, які наводились у рішенні суду від 18 травня 2000 року, суд дійшов висновку, аналогічного тому, що містився у рішенні від 16 вересня 1999 року, що такий контракт не міг бути укладений виключно одним засновником.

19. 16 січня 2002 року апеляційний суд АРК залишив без змін рішення районного суду від 5 листопада 2001 року.

20. 27 грудня 2002 року Верховний Суд України відмовив заявнику у задоволенні касаційної скарги.

## ЩОДО ПРАВА

### I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

#### A. Щодо прийнятності

21. Заявник скаржився на те, що тривалість провадження у його справі не відповідала вимозі «розумного строку», передбаченого пунктом 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

22. Суд зазначає, що ця скарга не є очевидно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Відповідно вона має бути визнана прийнятною.

## В. Щодо суті

23. Уряд зазначив, що тривалість провадження у цій справі не була надмірною з огляду на чисельні апеляційні скарги заявника, відкладання судових засідань з його вини та зміну останнім позовних вимог.

24. Заявник не погодився із твердженням Уряду. Він зазначив, що швидкий розгляд справи мав для нього істотне значення з огляду на його похилий вік, поганий стан здоров'я та невелику пенсію. Також заявник вказав, що він небезпідставно сподівався на успішний для нього результат провадження, зокрема після того, як Підприємство визнало існування боргу перед заявником. Він також зазначив, що значні затримки у провадженні були спричинені неодноразовим переглядом справи різними суддями про той самий предмет і з тих самих підстав.

25. Спочатку Суд зазначає, що у зв'язку із відсутністю точних даних залишається невизначеним, коли розпочалось провадження у справі заявника — у березні чи квітні 1998 року (див. пункт 8 вище). 27 грудня 2002 року провадження закінчилось. Відповідно воно тривало чотири роки та принаймні вісім місяців у судах трьох інстанцій.

26. Суд знову нагадує, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватись в світлі обставин справи і з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*) [GC], № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

27. У цьому зв'язку Суд зауважує, що провадження у справі заявника стосувалось винагороди за його працю. Суд зазначає, що важливість предмета спору для заявника вимагала швидкого розгляду його вимог (див., серед багатьох інших, рішення «Головко проти України» (*Golovko v. Ukraine*), № 39161/02, пп. 54–55, 1 лютого 2007 року, та «Інковцова проти України» (*Inkovtsova v. Ukraine*), № 39946/03, п. 26, 26 липня 2007 року), особливо з огляду на те, що заявник вказував національним судам на свій похилий вік, поганий стан здоров'я та брак коштів на медичні витрати.

28. Щодо поведінки сторін Суд зазначає, що незважаючи на деякі затримки, спричинені поведінкою заявника, вирішальним фактором затримки у вирішенні справи було неодноразове направлення справи на новий розгляд. Суд повторює, що повторні направлення на новий розгляд в межах одного такого провадження можуть свідчити про серйозні недоліки судової системи (див. «Вярчіжевська проти Польщі» (*Wierciszewska v. Poland*), № 41431/98, п. 46, 25 листопада 2003 року; «Мороз та інші проти України» (*Moroz and Others v. Ukraine*), № 36545/02, п. 60, 21 грудня 2006 року). Незважаючи на те,

що Суд раніше визнавав неприйнятними заяви у справах, подібних до цієї, з неодноразовим направленням справи на новий розгляд, встановивши, що судові органи діяли достатньо сумлінно, вирішуючи складне питання (див., наприклад, «Журба проти України» (*Zhurba v. Ukraine*), № 11215/03, ухвала від 19 червня 2007 року; «Беспалов проти України» (*Bespalov v. Ukraine*), № 11484/05, ухвала від 15 січня 2008 року), у цій справі Суд не вбачає схожих обставин, які б виправдовували направлення справи на новий розгляд.

29. Суд звертає увагу, зокрема, на те, що у двох ухвалях про направлення справи на новий розгляд ВС АРК у загальних рисах вказував на незадовільне дослідження судом першої інстанції обставин справи та невірну правову оцінку, замість того щоб дати вказівку переглянути конкретний комплекс питань або проаналізувати певне законодавство щодо ключових фактів. Також Суд зазначає, що в усіх трьох рішеннях суд першої інстанції базувався по суті на одних і тих же фактах та посилався на одне й те саме юридичне обґрунтування, яке в результаті було прийнято вищестоящими судами.

30. Крім того, щодо сумлінності судових органів під час розгляду справи заявника Суд звертає увагу на очевидні недоліки у точності ведення матеріалів справи (див. пункти 8 та 25 вище) та низку перерв у судових засіданнях у зв'язку із зайнятістю суду.

31. Враховуючи всі аргументи, надані сторонами, та практику Суду з цього питання, Суд вважає, що в цій справі тривалість провадження була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку».

32. Відповідно було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

## II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

33. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

### A. Шкода

34. Заявник вимагав 7930 доларів США відшкодування моральної шкоди.

35. Уряд не погодився з цими вимогами.

36. Суд вважає, що заявник зазнав моральної шкоди. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 800 євро.

### B. Судові витрати

37. Заявник не заявив жодних вимог щодо відшкодування судових витрат. Відповідно Суд нічого не присуджує.

### **С. Пеня**

38. Суд вважає за доцільне призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

## **ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО**

1. *Оголошує* решту заяви прийнятною.
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.
3. *Постановляє*, що:
  - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику 800 (вісімсот) євро відшкодування моральної шкоди. Зазначена сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із цієї суми;
  - (б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткових пункти.
4. *Відхиляє* інші вимоги заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 травня 2008 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

**Клаудія ВЕСТЕРДІК**  
Секретар

**Пеер ЛОРЕНЦЕН**  
Голова